

Sygn. akt IV KK 561/21

POSTANOWIENIE

Dnia 24 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Błaszczyk

w sprawie **K. O.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 24 listopada 2021 r., w trybie art. 535 § 3 k.p.k.,
kasacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 23 marca 2021 r., sygn. akt II AKa [...]
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w K.
z dnia 24 września 2020 r., sygn. akt III Ko [...],

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć wnioskodawcę kosztami postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

K. O. domagał się przed Sądem Okręgowym w K. kwoty 604.329,40 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwoty 35.547,52 zł tytułem odszkodowania - za krzywdę i szkodę doznaną przez niego na skutek powołania go do 3-miesięcznego przeszkolenia wojskowego, w związku z wykonaniem Zarządzenia Sztabu Generalnego WP nr (...) z dnia 26.10.1982 r., wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 24 września 2020 r., Sąd Okręgowy w K., sygn. akt. III Ko (...), na podstawie art. 8a ust. 1 w zw. z art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za

działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwotę 30.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 1.611,30 zł tytułem odszkodowania za pełnienie służby wojskowej, do odbycia której został powołany za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w pozostałym zaś zakresie wniosek oddalił.

W wyniku apelacji pełnomocnika wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 23 marca 2021 r., sygn. akt II AKa (...), zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że w jego ustępie I po słowach „z ustawowymi odsetkami” dodał słowa „za opóźnienie”. Utrzymał w mocy wyrok w pozostałej części.

Kasację od tego orzeczenia wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, który zarzucił:

1. obrazę prawa materialnego poprzez naruszenie art. 8a ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2018, poz. 2099) w zw. z art. 445 § 1 k.c., poprzez jego błędną interpretację polegającą na przyjęciu, iż przyznana kwota 30.000,00 zł za krzywdę doznaną przez K. O. na skutek powołania go w okresie od dnia 5.11.1982 r. do dnia 2.02.1983 r. do odbycia przymusowej służby wojskowej - w związku z podejmowaną przez skarżącego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, stanowi wystarczające zadośćuczynienie,
2. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez Sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień Sądu I instancji, dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji odnośnie wyjątkowych okoliczności pokrzywdzenia wnioskodawcy i niezasądzenia dalszej kwoty zadośćuczynienia,
3. obrazę przepisów prawa materialnego tj.: art. 8a ust. 1 i art. 13 ustawy lutowej w zw. z art. 361 § 1 i § 2 k.c. poprzez ich błędną wykładnię, zawężającą w sposób nie umocowany w przepisach prawa pojęcie

odszkodowania, niwecząc kompensacyjny charakter odszkodowania, wskutek czego Sąd I instancji błędnie zastosował rzeczony przepis, oddalając w znacznej części zgłoszone żądanie odnośnie prac przymusowych wykonywanych przez wnioskodawcę w trakcie izolacji (jako potęgujące krzywdę), podczas gdy dochodzona w tym zakresie kwota stanowi rzeczywistą szkodę poniesioną przez wnioskodawcę,

4. rażące naruszenie art. 8a ust. 1 ustawy lutowej w zw. art. 322 k.p.c., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na jego niewłaściwym zastosowaniu skutkującym brakiem zasądzenia przez Sąd odwoławczy kwoty odszkodowania z tytułu prac przymusowych, pomimo wykazania podstaw do jego zasądzenia,
5. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez Sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień Sądu I instancji, dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji i braku zasądzenia dalszej kwoty zadośćuczynienia, podczas gdy okoliczności sprawy, skala maltretowania, jakich doświadczył wnioskodawca w trakcie przedmiotowej przymusowej służby wojskowej (w sytuacji gdy z zeznań żony wnioskodawcy H. O. wynika, iż jej mąż po zwolnieniu z izolacji był „wrakiem” człowieka), nie uzasadniają twierdzenia Sądu odwoławczego, iż Sąd I instancji w tym zakresie wziął pod uwagę wszystkie okoliczności, w sytuacji gdy skarżący prawidłowo wykazał, iż rozumowanie Sądu I instancji w tej m. in. części było błędne,

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt II i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację Prokurator Regionalny w [...]. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście bezzasadna, co skutkowało jej oddaleniem w

trybie określonym w art. 535 § 3 k.p.k.

Podniesione przez skarżącego zarzuty, jakkolwiek odnoszą się do różnych aspektów rozstrzygnięcia, sprowadzają się do kwestionowania prawidłowego miarkowania wysokości odszkodowania oraz zadośćuczynienia, dokonanego przez Sąd Okręgowy i zaaprobowanego przez Sąd Apelacyjny. Skarżący zarzuca, że zarówno powstała szkoda, jak i doznana krzywda nie zostały należycie ustalone, co z kolei pociągnęło za sobą wadliwe określenie wysokości zasądzonych kwot z obu wskazanych tytułów prawnych.

Wbrew stanowisku skarżącego, zdaniem Sądu kasacyjnego, Sądy obu instancji przywiązały dużą wagę do faktu, że wnioskodawca z powodu pozbawienia wolności nie miał kontaktu z żoną i dziećmi, co stanowiło silne przeżycie psychiczne (zwłaszcza emocjonalne). Należy zauważyć, że wskazana na wstępie ustawa (tzw. ustawa lutowa) nadaje uprawnienia do odszkodowania i zadośćuczynienia nie za wszystkie bezprawne działania funkcjonariuszy ówczesnego reżimu komunistycznego, ale pozwala na rekompensowanie prześladowań przy spełnieniu określonych warunków. Wśród nich jest między innymi ten, że obejmuje represje jedynie w określonym czasie. In concreto - wobec wnioskodawcy (także i wobec osób o podobnym jak K. O. statusie) w czasie pełnienia przez niego służby wojskowej w warunkach, o których mowa w art. 8a ust. 1 ustawy lutowej. Wszelkie inne, pozostające poza granicami czasowymi służby, o której mowa w tym przepisie, szkody, uciążliwości i krzywdy nie mogą być podstawą przyznania zadośćuczynienia czy odszkodowania w oparciu o unormowania wskazanego aktu prawnego. Podstawą przyznania rekompensaty materialnej za represjonowanie, w wyniku odbycia czynnej służby wojskowej w okresie od 5 listopada 1982 r. do 28 lutego 1983 r., w związku z prowadzeniem działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, może być tylko szkoda wyrządzona i doznana krzywda w czasie tej służby.

Ustalenie jaka kwota zadośćuczynienia w konkretnych okolicznościach jest "odpowiednia", należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Istotne jest to, aby wszystkie relewantne okoliczności sprawy zostały wzięte pod uwagę. Kwota przyznana wnioskodawcy jest adekwatna do poziomu doznanych krzywd i upokorzeń i nie jest rażąco wygórowana, a zarazem nie stanowi źródła

bezpodstawnego wzbogacenia. Procedujące w tej sprawie Sądy miały przy tym na względzie panujące w społeczeństwie stosunki majątkowe, siłę nabywczą pieniądza i ustalono wysokość wynagrodzenia za krzywdy na realnym, rozsądnym poziomie, rozważając nie tylko subiektywne doznania wnioskodawcy, ale także ich obiektywny kontekst historyczny.

Zauważyć także należy, że zadośćuczynienie to rekompensata za niemajątkową szkodę, jaką poniosła osoba poszkodowana działaniami organów Państwa związanymi z wykonaniem w stosunku do niej środka przymusu, którego nie powinno się stosować, a przy tym motywowanego chęcią zmuszenia do zaprzestania działań wynikających z walki o podstawowe prawa i wolności człowieka i obywatela. Ta rekompensata odnosi się do negatywnych przeżyć psychicznych, utrudnionych kontaktów z osobami bliskimi, konieczności podporządkowania się rygorom służby wojskowej. Zarazem należy kwotę zadośćuczynienia oznaczać - ustalać z umiarem, stosownie do realiów społecznych, jak zamożność mieszkańców, wartość pieniądza itp., by, z jednej strony, nie pozostało poczucie krzywdy represjonowanego nieadekwatnie ocenione, ale i by orzeczenie nie było sposobem uzyskania nadmiernych korzyści finansowych.

Jeśli więc warunki odbywania służby wojskowej, która nie była wywołana koniecznością obrony Państwa, lecz formą represjonowania za walkę przeciwko obowiązującemu reżimowi komunistycznemu, były identyczne dla wnioskodawcy jak i dla innych odbywających tę służbę, to fakt, niezasłużonej i wykazanej procesowo krzywdy wynikającej z jej odbycia został zrekompensowany właśnie prawidłowo ustaloną wysokością zadośćuczynienia. Tym bardziej, że nie jest to kwota symboliczna, która iluzoryczną czyniłaby rekompensatę za doznane dolegliwości.

Na uwzględnienie nie zasługiwały także zarzuty dotyczące wysokości zasądanego odszkodowania. Sąd Apelacyjny także i w tym względzie podzielił ustalenia Sądu meriti - wskazując, że z akt osobowych „M. S.A.” wynika jednoznacznie, że w okresie gdy wnioskodawca przebywał na ćwiczeniach wojskowych wypłacane mu było pełne wynagrodzenie. Brak było zaś jakichkolwiek podstaw do zasądzenia na rzecz wnioskodawcy wynagrodzenia za wykonywaną w

trakcie ćwiczeń wojskowych pracę fizyczną. W zakresie w jakim zaś uznano, że wnioskodawcy należą się odsetki, wyrok został odpowiednio skorygowany.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, o obciążeniu wnioskodawcy kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego rozstrzygając na podstawie art. 636 § 1 k.k. w zw. z art. 637a k.p.k.